

Roman Šindin
Moller Auto
Roman.Sindin@moller.ee

Teie 22.08.2024
Meie 02.09.2024 nr 12.2-1/3705-2

Järelevalvemenetluse alustamata jätmine

Austatud härra Šindin

Esitasite 21.08.2024 kirja nr Rahandusministeeriumile, milles viitate võimalikele riigihangete seaduse (edaspidi RHS) rikkumistele kolmes erinevas riigihankes, mille korraldas Toila Vallavalitsus (edaspidi hankija). Kirjas juhite tähelepanu avatud hankemenetlustena korraldatud riigihangetele „Toila valla sõiduautode kapitalirent“ (viitenumber 281242), „Toila valla linnamaasturi kapitalirent“ (viitenumber 281239) ning „Toila valla väikekaubiku kapitalirent“ (viitenumber 281235).

Kirjas selgitate, et kõikides nimetatud riigihangetes kehtestati tehnilises kirjelduses tingimus, mille kohaselt on sõiduki tarneaeg 30 päeva hankelepingu sõlmimisest arvates. Leiate, et nõutud tarneaeg on ebarealistlik. Samuti toote välja, et riigihankes nr 281239 hangitavale sõidukile kehtestatud tingimus, mille kohaselt peab sõiduki kliirens olema vähemalt 200 mm, viitab sellele, et hankija soovib suunata pakkujaid pakkuma kindlat automarki. Leiate, et selline tingimus ei taga riigihankes ausa konkurentsi tekkimist. Samuti seate kahtluse alla kõnealuste hankemenetluste õiguspärasuse, Lähtuvalt asjaoludest, et hankija ei ole esitanud riigihangete registrile hankelepingu sõlmimise teadet, kuid on e-kirja teel kinnitanud hankelepingtonde sõlmimist, leiate, et hankija ei ole järginud pakkumuste hindamise, otsuste tegemisega ning nendest teavitamisega seonduvaid menetlusreegleid. Taotlete Rahandusministeeriumi sekkumist hankija tegevusse nimetatud riigihangete korraldamisel.

Esiteks selgitame, et Rahandusministeeriumi pädevus ning volitused riigihankealase järelevalve teostamisel on sätestatud RHS 9. peatükis, mille kohaselt on Rahandusministeeriumil ulatuslik kaalutusõigus igakordselt otsustada, kas järelevalvemenetlust algatada ja millist seaduses ette nähtud järelevalveabinõud rakendada. RHS § 205 lg 1 p 1 sätestab, et Rahandusministeerium võib järelevalvemenetluse alustada põhjendatud kahtluse korral RHS §-s 207 sätestatud järelevalveteate põhjal või mõnel muul ajendil, kui on küllaldaselt andmeid, mis viitavad käesoleva seaduse rikkumisele, ja puuduvad RHS § 206 lg-s 1 nimetatud asjaolud. Rahandusministeeriumi võimuvolitused järelevalvemenetluses on ette nähtud RHS § 208 lg-tes 1-2, mille kohaselt saab Rahandusministeerium rikkumise tuvastamisel teha hankijale ettekirjutuse kas riigihanke menetluse kehtetuks tunnistamiseks või RHS-i rikkumise lõpetamiseks.

Seega võib Rahandusministeerium alustada rikkumiskahtluse tekkimisel järelevalvemenetlust eeldusel, et ei esine RHS § 206 lg-s 1 sätestatud järelevalvemenetlust välistavad asjaolud.

RHS § 206 lg 1 p 4 kohaselt järelevalvemenetlust ei alustata või alustatud järelevalvemenetlus lõpetatakse, kui riigihanke menetlus on lõppenud. RHS § 73 lg 3 p 1 kohaselt lõpeb hankemenetlus muu hulgas hanke- või raamlepingu sõlmimisega. Tegemist on absoluutse menetlustakistusega, mistõttu on järelevalvemenetluse läbiviimine võimatu. Lepingu sõlmimise korral on võimalikud rikkumised lõpule viidud ja hankijale ettekirjutuse tegemine pole enam võimalik (vt M. Antonov. RHS § 206 komm-d 13-14 – M. A. Simovart, M. Parind (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2019). Kehtiv õigus ei võimalda Rahandusministeeriumil sekkuda järelevalvemeetmega hankelepingu alusel hankija ja tema lepingupartneri vahel tekkinud tsiviilõigussuhtesse.

Hankija on riigihangete registrile esitanud eelnevalt nimetatud riigihangete kohta hankelepingu sõlmimise teated, mis sisaldavad sõlmitud lepingute andmeid.

Arvestades, et avatud hankemenetlustena korraldatud riigihanked „Toila valla sõiduautode kapitalirent“ (viitenumber 281242), „Toila valla linnamaasturi kapitalirent“ (viitenumber 281239) ning „Toila valla väikekaubiku kapitalirent“ (viitenumber 281235) on 8.07.2024 hankelepingute sõlmimisega lõppenud, ning juhindudes RHS § 205 lg 1 p-st 1, § 206 lg 1 p-st 4, 73 lg 3 p-st 1 ja § 206 lg-st 3, teatame, et Rahandusministeerium ei alusta järelevalvemenetlust nimetatud riigihangete õiguspärasuse kontrollimiseks.

Kuigi käesoleval juhul on järelevalvemenetluse alustamine välistatud tulenevalt ainuüksi lepingute sõlmimise faktist, märgime täiendavalt, et ka olukorras, kus riigihanke menetlus ei ole järelevalveteate esitamise hetkeks lõppenud, on RHS § 206 lg 2 p-st 1 tulenevalt Rahandusministeeriumil õigus jätta järelevalvemenetlus alustamata, kui järelevalveteate esitaja ei ole RHS §-s 189 ette nähtud tähtaja jooksul kasutanud õigust esitada rikkumise peale vaidlustust Riigihangete vaidlustuskomisjonile (edaspidi VaKo).

Vaidlustuse esitamise võimaluse minetamisel ei ole Rahandusministeeriumile järelevalveteate esitamine reeglina põhjendatud. Seadusandja on RHS-i vastuvõtmisel pidanud oluliseks eristada järelevalvemenetlust vaidlustusmenetlusest. Hankeasjades näevad HKMS § 268 lg 1 ja VaKo põhimääruse § 1 ette kohustusliku kohtueelse menetluskorra VaKo-s. Rahandusministeeriumi järelevalve ülesandeks ei ole dubleerida subjektiivset õiguskaitset võimaldavat vaidlustusmenetlust ning halduskohtumenetlust hankeasjades, mistõttu üldjuhul ei saa rikkumine olla üheaegselt nii Rahandusministeeriumi kui vaidlustuskomisjoni menetluses.¹ Sisuliselt tooks see kaasa järelevalvemenetluse kaudu tähtajatute vaidlustuste esitamise. Initsieerides Rahandusministeeriumi järelevalve tulemusel hankijale ettekirjutuse tegemise, saavutaks riigihankes osalenud või osalemisest huvitatud ettevõtja võimaluse minna mööda RHS-is ettenähtud vaidlustuse esitamise tähtajast, mis oleks õiguskindluse ja õigusrahu suhtes lubamatu.²

Vaidlustuse esitamise tähtjad olukorras, kus võimalik RHS-i rikkumine ning riigihankes osalemisest huvitatud ettevõtja õiguste rikkumine või huvide kahjustumine tuleneb riigihanke alusdokumentides õigusvastaste tingimuste kehtestamisest, on sätestatud RHS § 189 lg-s 2.

¹ RHS eelnõu. 450 SE I. Riigikogu XIII. Seletuskiri, lk 139.

² M. Antonov. RHS § 206 komm. 9 – M. A. Simovart, M. Parind (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2019.

RHS § 189 lg 2 p-i 2 kohaselt peab vaidlustus riigihanke alusdokumendi peale olema laekunud vaidlustuskomisjonile hiljemalt viis tööpäeva enne hankemenetluses pakkumuste esitamise tähtpäeva, kui riigihanke eeldatav maksumus on vähemalt võrdne riigihanke piirmääraga. Riigihangete registrist (edaspidi eRHR) nähtub, et riigihangetes ei ole esitatud vaidlustust riigihanke alusdokumentide peale. Samuti nähtub, et riigihangetest huvitatud ettevõtjad ei ole pöördunud hankija poole seoses riigihangete alusdokumentides sätestatud nõuetega, millele juhitakse tähelepanu järelevalveteates.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Estella Põllu
riigihangete valdkonna juht

Hendrik Kull 5302 2908
Hendrik.Kull@fin.ee